

Dr Małgorzata K. Frąckiewicz
– wiceprezes Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów
w Łomży nominowana do Nagrody POLIN 2023

Dr Małgorzata K. Frąckiewicz na kirkucie przy ul. Wąskiej w Łomży, fot. Magda Starowieyska

15 listopada 2023 r. Kapituła Nagrody POLIN ogłosiła listę nominowanych osób, które w swoich aktywnościach podejmują działania służące zachowaniu i popularyzacji dziedzictwa żydowskiego w Polsce. Pośród sześciu osób z całego kraju znalazła się dr Małgorzata K. Frąckiewicz – językoznawczyni, autorka m.in. słowników i katalogów nazwisk mieszkańców ziemi łomżyńskiej, redaktorka „Pinkasów przedniemeńskich”, pomysłodawczyni i moderatorka naukowa strony internetowej www.name.lomza.pl, kierownik projektów badawczych i popularyzatorskich, których efektem jest opracowanie materiałów źródłowych i ich edycja oraz przygotowanie publikacji ukazujących potencjał dziedzictwa kulturowego historycznej ziemi łomżyńskiej i jej mieszkańców na przestrzeni wieków.

Zgłoszenia dr Małgorzaty K. Frąckiewicz do Nagrody POLIN-u dokonał Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego dr Jarosław Sellin.

Wyróżnienia i nagrody powinny być przyznawane osobom i osobowościom, które godnie, honorowo, mądrze i odpowiedzialnie dbają o pamięć i umiejętnie, dynamicznie i skutecznie prezentują m.in. obecność i dziedzictwo Żydów w historii i kulturze polskiej.

„Działalność, aktywność, pomysłowość i pracowitość dr Małgorzaty Frąckiewicz od kilkunastu lat bardzo pozytywnie emanują na lokalne i regionalne środowisko naukowe, artystyczne, społeczne, szkolne, kościelne i dziennikarskie. Dzieje się tak za przyczyną jej umiejętności eleganckiego i kulturalnego docierania do ludzi, pobudzania wyobraźni, znajdowania sojuszników przedsięwzięć, sięgania do argumentów, aby życzliwie i z uwagą przyjrzeć się przeszłości wielonarodowej Ojczyzny, a w pierwszej kolejności tej Małej Ojczyzny, jaką dla dr Frąckiewicz jest dawna ziemia łomżyńska”.

„Dr Frąckiewicz zajęła się historią Żydów, znanych z nazwiska w małych miejscowościach, prowincjonalnych, o miejsko-wiejskim charakterze, a nie w dużych ośrodkach, gdzie z takim nacechowanym bolesnymi dziejami przekazem o wiele łatwiej zaistnieć, funkcjonować i dotrzeć do odbiorców”.

„Łomża to bezpośrednie sąsiedztwo miejscowości, naznaczonych pogromami ludności żydowskiej w najokrutniejszej formie, a rany z tego powodu jętrzą do dziś. Okolice Jedwabnego to obszar szczególnie wrażliwy w naszej współczesności od 20 lat, więc tym bardziej dr Małgorzata Frąckiewicz zasługuje na uhonorowanie i wyróżnienie: wykazała odwagę cywilną, by w rozległej problematyce i zapomnianej tematyce istnienia Żydów w Łomży i na Ziemi Łomżyńskiej zabrać głos, przypomnieć o dawnych sąsiadach, których nikt nie pamięta – lub mało kto pamięta – bo pamiętać nie chce lub nie może, np., ze względu na młody wiek lub brak wiedzy” – tak uzasadniała zgłoszenie jej do Nagrody POLIN w roku 2022 Redakcja 4łomza.

Pośród zadań zrealizowanych przez dr Małgorzatę Krystynę Frąckiewicz w latach 2018–2023 znajdują się m.in.:

1. Koordynacja działań zespołu, redakcja naukowa i wydawnicza łomżyńskich ksiąg pamięci w tłumaczeniu na język polski z języków oryginalnych: Białegostoku, Ciechanowca, Jedwabnego, Łomży, Ostrowi Mazowieckiej, Siedlec, Stawisk, Szczuczyna, Tykocina, Wysokiego Mazowieckiego, Zambrowa. W tłumaczeniu są pinkasy Czyżewa, Kolna i Grajewa.
2. Promocja opublikowanych pinkasów w środowiskach lokalnych z udziałem historyków regionalistów z takich dawnych sztetli, jak: Białystok, Ciechanowiec, Łomża, Stawiski, Zambrów.
3. Pozyskanie środków i przygotowanie redakcyjne do druku kolejnych ksiąg pamięci w tłumaczeniu na język polski: Kolna, Czyżewa i Grajewa, które ukażą się w najbliższym czasie.

4. Systematyczna popularyzacja treści ksiąg pamięci na stronie www.name.lomza.pl i w ramach współpracy ze Społecznym Muzeum Żydów Białegostoku i Regionu.
5. Opracowanie autorskiej monografii ze słownikiem nazwisk Żydów łomżyńskich pt. „Antroponimia Żydów łomżyńskich w kontekście kulturowym” (Łomża 2020).
6. Popularyzacja opracowań i materiałów źródłowych, dotyczących dziedzictwa łomżyńskiej ludności pochodzenia żydowskiego, por. prowadzona przez ŁTN im. Wagów „archiwum tożsamości mieszkańców historycznej ziemi łomżyńskiej i mazowiecko-podlaskiego pogranicza” – autorska strona: www.name.lomza.pl
(por. np. <http://wirtualnie.lomza.pl/wirtualnie/2023/06/30/komisja-spisowa-powiatu-lomzynskiego-z-1896r-wlasciciele-zabudowan-i-dzialek-w-lomzy-cz-3/>;
<http://wirtualnie.lomza.pl/wirtualnie/2020/01/03/znani-przedstawiciele-spoleczności-zydowskiej-opisy-osob-na-podstawie-księgi-pamięci-lomzynskiej-gminy-zydowskiej/?highlight=%C5%BCyd>;
<http://wirtualnie.lomza.pl/wirtualnie/2020/05/15/nazwiska-zydow-lomzynskich-w-aktach-malzenstw-grajewo-lomza-szczuczyn/?highlight=%C5%BCyd%C3%B3w&hilita=%27%C5%BCyd%C3%B3w%27>;
<https://historialomzy.pl/o-nazwiskach-zydow-lomzynskich/>)
7. Redakcja naukowa liczącego ok. 2300 stron „Katalogu nazwisk mieszkańców parafii Ostrów Mazowiecka z XIX i pocz. XX wieku”, który uwzględni społeczność żydowską i częściowo ewangelicką; por. <https://muzeumpileckich.pl/katalog-nazwisk-mieszkanow-parafii-ostrow-mazowiecka/>
8. Liczne konsultacje genealogiczno-onomastyczne dla potomków Żydów łomżyńskich m.in. z: USA, Izraela, Kanady, Kuby, Urugwaju.
9. Prelekcje dla potomków społeczności żydowskiej i współczesnych mieszkańców ziemi łomżyńskiej o dziedzictwie kulturowym w historii, na przykładzie łomżyńskich nazwisk żydowskich, m.in. w czasie obchodów 600-lecia Łomży w 2018 r.
10. Wystawa pt. „Ogrody pamięci”, prezentująca fotografie i opisy z łomżyńskich ksiąg pamięci.

Ważnym osiągnięciem dr Małgorzaty K. Frąckiewicz jest jej rzetelna postawa jako naukowca i autorki słownika nazwisk Żydów łomżyńskich w monografii pt. „Antroponimia Żydów łomżyńskich w kontekście językowo-kulturowym”, ponieważ w ten sposób dokumentuje i poświadcza kiedyś żywą, dynamiczną i twórczą obecność Żydów na ziemi łomżyńskiej.

Szczególnym dziełem jej życia, które zapewne przetrwa przez pokolenia, jest zainicjowanie, koordynowanie i doprowadzenie do wydania kolejnych pinksaów łomżyńskich oraz kontynuacja cyklu: *Pinkasy przedniemeńskie* popularyzującego dzieje sztetli z regionu Mazowsza, Podlasia i ich pogranicza, oraz cyklu: *Rody i rodziny Mazowsza i Podlasia*, który również popularyzuje dzieje przedstawicieli rodów żydowskich.

Osiągnięciem niezaprzeczalnym i najłatwiejszym do zweryfikowania w Internecie jest stworzenie autorskiej strony internetowej www.name.lomza.pl, na której dr Małgorzata K. Frąckiewicz z kierowanym przez nią zespołem zamieszcza różnorodne materiały i opracowania oraz biografie i źródła, dotyczące także Żydów łomżyńskich.

Ostatnio są upowszechniane dokumenty na temat emigrantów, w tym licznych członków społeczności wyznania mojżeszowego z terenu Łomży i ziemi łomżyńskiej, oraz tłumaczenia dokumentacji *Spisu powszechnego* z roku 1896, przydatne w identyfikacji miejsc zamieszkania i własności prywatnej dawnych mieszkańców Łomży.

Mamy nadzieję, że to uhonorowanie kapituły Nagrody POLIN 2023 posłuży dr Małgorzacie Frąckiewicz, wzmacniając siłę i efektywność jej działania, przyczyni się do jeszcze większej skuteczności i pełniejszego wykorzystania jej świadomości i kreatywności oraz własnego potencjału pracowitości i zaangażowania.

Gratulujemy, Pani Doktor!